

גרסאות שונות בעשרת הדברות?

הבורא העניק לעם ישראל את עשרת הדברות. ארבעים שנה לאחר מכן, משה משחזר את עשרת הדברות, אך אוזן רגישה יכולה להבחין בשינויים שבין הנוסחאות. מדוע?

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת יתרו

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לתרומות והקדשות, צרו קשר: info@jewishinsights.org

©

Published and Copyright 2023 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5783 - 2023

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

תוכן השיעור:

5. א. שתי גרסאות לעשרת הדברות.....

עשרת הדברות כתובים פעמיים בתורה, בחומש שמות ובחומש דברים. באופן מפתיע, יש ביניהם הבדלי גרסאות. למשל: בחומש שמות, הסיבה לשמירת שבת היא מפני שה' שבת ביום השביעי, ובחומש דברים – זכר ליציאת מצרים (מקור 1). כיצד זה יתכן? (מקור 2).

פרשנים מסבירים שהשוני נעוץ בכך שחומש דברים נאמר בצורה חופשית מפיו של משה, ולכן הוא גם אמר את עשרת הדברות בסגנון שלו (מקור 3).

מעניין לציין, שבנוסח הקידוש אותו אומרים בליל שבת הוכנסו שתי הסיבות – מנוחת הקב"ה בשבת וה' זכר ליציאת מצרים" (מקור 4).

7. ב. תודעות שונות.....

הקב"ה מנהיג את העולם בשתי דרכים. בדרך טבעית - במטרה לגלות כיצד חוקי הטבע הם אלוקות, ובהנהגה ניסית - במטרה לגלות את כוח הבלי-גבול של הקב"ה.

מצוות השבת ניתנה לנו על מנת לאמן אותנו בשתי התודעות. כאשר יהודי שומר את השבת משום שה' ברא את העולם בשישה ימים ונח בשבת, הוא מחזק בעצמו את האמונה שהטבע נברא ומנוהל על ידי הקב"ה. וכאשר הוא שומר את השבת משום שהוא זוכר שה' הוציאנו מארץ מצרים, הוא מחזק בעצמו את האמונה, שהוא תמיד יכול להתפלל ולבקש נס מעל הטבע. ובאם טבע העולם נוגד את הוראות התורה, הוא יכול להתעלות מעל הטבע.

10. ג. להאיר את הבית.....

לאשה ניתנה המצווה המיוחדת של נרות שבת, ובכך היא מאירה את הבית. כמו שאצל שרה אימנו הנרות דלקו באופן ניסי למשך כל השבוע (מקור 5), כך לכל אשה יש כוח להאיר את הבית לא רק בשבת אלא גם למשך כל השבוע.

אם התורה אמת לאמיתה, מדוע ישנן גרסאות שונות לעשרת הדברות?
ביאור על הגרסאות השונות בדיבר על שבת, שמסמלות שילוב דרכים "מנוגדות" בעבודת ה'
האישית.

השיעור לפרשת יתרו

משיחת יום א' פ' במדבר, כ"ה אייר, ה'תשכ"ו
לכינוס נשי ובנות חב"ד תחינה – בלתי מוגה
תורת מנחם ה'תשכ"ו, כרך מ"ו עמוד 407

[לשמיעת השיחה:](#)

א. שתי גרסאות לעשרת הדברות

בפרשת יתרו אנו קוראים על האירוע הגדול ביותר בהיסטוריה של האנושות – מתן תורה בהר סיני. חמישים יום לאחר היציאה הניסית של בני ישראל ממצרים הם הגיעו למרגלות הר סיני והקב"ה העניק להם את התורה, ובמרכזו את עשרת הדברות היסודיים, שהפכו ליסוד המוסרי המשמעותי ביותר של העולם.

נשים לב שעשרת הדברות מופיעים בתורה פעמיים. פעם אחת בפרשתנו, ופעם שנייה בחומש דברים. ספר דברים, המכונה גם – "משנה תורה", הספר החמישי של התורה – הוא בעיקרון נאום ארוך אותו נשא משה רבינו באוזני עם ישראל בחמשת השבועות שקדמו לפטירתו. במהלך אותו נאום, מספר משה רבינו על אירועים חשובים מההיסטוריה של העם ומפרש את הלקחים שיש להפיק מהם. בין הדברים, הוא מזכיר להם את מעמד מתן תורה (שהתרחש ארבעים שנים קודם לכן) ומצטט שוב את עשרת הדברות.

באופן מפתיע, ישנם כמה הבדלים בולטים בין נוסחם של עשרת הדברות בספר שמות ובין הנוסח שאותו משה רבינו מציג בספר דברים.

להלן כמה מהם:

מקור 1 חומש שמות, פרק כ', פסוקים ח-י"א, י"ד, וחומש דברים, פרק ה', פסוקים י"ב-ט"ו, י"ח

לתלמיד
עמ' 3

הנוסח בספר דברים	הנוסח בספר שמות	
שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ. וְיוֹם הַשַּׁבָּת לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֹתָהּ וּבִנְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ.	שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ. וְיוֹם הַשַּׁבָּת לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֹתָהּ וּבִנְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ.	הדיבר הרביעי
וְלֹא תַחֲמַד אֶשֶׁת רֵעֶךָ וְלֹא תַתְּאָוֶה בֵּית רֵעֶךָ, שְׂדֵהוּ, וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ שׂוֹרוֹ וְחַמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ.	לֹא תַחֲמַד אֶשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחַמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ.	הדיבר העשירי

חשוב להבין שהשינויים הללו אינם רק ענין של סמנטיקה, ולחלקם יש השלכות מעשיות. לדוגמה, "זכור את יום השבת" (בספר שמות) מלמד שצריך לציין ולהזכיר את יום השבת באמירת הקידוש וההבדלה, ואילו "שמור את יום השבת" (בספר דברים) משמעותו להימנע מביצוע מלאכות ומעשים שמבטלים את שביתת ומנוחת יום השבת.

כמו כן בנוגע לדיבר העשירי: בספר שמות האזהרה היא לא "לחמוד" – כלומר לא לבצע שום פעולה מעשית כדי להשיג דבר ששייך למישהו אחר. בספר דברים נאסר בנוסף לכך גם "להתאוות" לכך בלב פנימה.

מדוע משה רבינו הציג טקסט שונה?!

דבר זה מעורר את השאלה: אם משה רבינו חזר בדיוקנות על דברי ה' מלפני ארבעים שנה, כיצד נוצרו ההבדלים בין ספר שמות ובין ספר דברים?

מקור 2 אבן עזרא, חומש שמות, פרק כ', פסוק א'

לֹשׁ שְׁאֵלוֹת קְשׁוֹת בְּפִרְשֵׁה הַזֹּאת... וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ קִרְאֵנוּ זֶה הַפִּרְשֵׁה שֶׁהִיא פִּרְשֵׁת וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ רֵאשׁוֹנָה וּפִרְשֵׁת וְאֶתְחַנֵּן שְׁנֵיהֶם, וְהִנֵּה רְאִינוּ כִּי מִתְחַלֵּת זְכוֹר עַד סוּף עֲשָׂרַת הַדְּבָרִים שִׁינוּי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

בְּרֵאשׁוֹנָה זְכוֹר וּבִשְׁנֵית שְׁמוֹר...

וְהַקְשָׁה מִכָּל אֵלֶּה, כִּי בְּרֵאשׁוֹנָה כְּתוּב טַעַם שְׁבֵת כִּי שְׁשֵׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְאָמַר עוֹד עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת, וְאֵלֶּה הַפְּסוּקִים אֵינָם כְּתוּבִים בִּשְׁנֵית, רַק טַעַם אַחַר, וְזִכְרָתָ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאָרֶץ מִצְרַיִם וְאָמַר בְּאַחֲרֹנָה עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת...

בְּרֵאשׁוֹנָה כְּתוּב לֹא תַחְמוֹד בֵּית רֵעֶךָ וְאֵילוּ בִּשְׁנֵית נֶאֱמַר עוֹד לֹא תִתְאַוֶּה בֵּית רֵעֶךָ.

לתלמיד
עמ' 3

לחלק מההבדלים אמנם ישנם הסברים, כהסבר המפורסם של חכמינו ז"ל "זכור ושמור – בדיבור אחד נאמר", כלומר, במעמד מתן תורה הקב"ה אמר את שתי המילים – באופן נסי – בבת אחת, ובתיעוד הנוסח בתורה נבחרה בכל פעם מילה אחרת.

אולם הסבר זה, כהסברים נקודתיים נוספים שאפשר למצוא בחלק מההבדלים, אינם מספקים מענה מספק להסבר אחד שיגלה את הסיבה לשינויי הנוסח בין שני הגרסאות.

תיאור חופשי ולא מילולי

האבן עזרא והרמב"ן מסבירים שהשוני בין הגרסאות נעוץ בהבדל העקרוני שבין ארבעת ספרי החומש הראשונים לבין ספר דברים. כפי שהזכרנו, ספר דברים כולל את הדברים שמשה רבינו מסר בנאומו לעם ישראל. בנאומו, הציג משה רבינו את עשרת הדברות בשפתו ובאופן מעט שונה מכפי שנאמר בשעת מעשה.

ראיה לרעיון השינויי הנוסח הם תוצאה מכך שבנאומו משה מספר את הדברים בצורה חופשית ומעובדת אפשר לראות במילים "כְּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ" ו"עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ" השזורים בנוסח של ספר דברים. ברור שהקביה לא אמר כך את הדברים בהר סיני. לעומת זאת, כחלק מסיפור הדברים מפיו של משה, התוספות הללו מובנות לחלוטין.

(עם זאת, חשוב להדגיש שכל התוכן בספר דברים הם דבריו של ה' ובשום אופן משה לא המציא אותם. אלא שבניגוד לשאר חלקי התורה, הניסוח ועריכת הטקסט בספר דברים הם פרי סגנונו האישי של משה).

מקור 3 הרמב"ן, מתוך הקדמתו לספר בראשית

וְאֵל יְקֹשֶׁה עֲלֶיךָ עֲנֵנוּ מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה שְׁמַדְבֵּר בְּעֵד עֲצָמוֹ: "וְאֶתְחַנֵּן" (דְּבָרִים ג, כג), "וְאֶתְפַּלֵּל אֵל ה' נֹאמֵר" (דְּבָרִים ט, כו), כִּי תַחֲלֵת הַסֵּפֶר הַהוּא (דְּבָרִים א, א): "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל", וְהִנֵּה הוּא כְּמִסְפֵּר דְּבָרִים בְּלִשׁוֹן אֲמָרָם...

לתלמיד
עמ' 4

אֲבָל זֶה אֲמַת וּבָרוּר הוּא שֶׁכָּל הַתּוֹרָה מִתְחַלֵּת סֵפֶר בְּרֵאשִׁית עַד 'לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל' נֹאמְרָה מִפִּי שֶׁל הַקַּב"ה לְאֲזִנֵּי שֶׁל מֹשֶׁה, כְּעֵינֵי שְׁנֹאמֵר לְהֵלֵן (יִרְמְיָהוּ לו, יח): "מִפִּי יִקְרָא אֵלֵי אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְאֲנִי כֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיר".

נוסח מאוחד

מעניין שבנוסח הקידוש אותו אנו אומרים בליל שבת הוכנסו שתי הסיבות – מנוחת הקב"ה בשבת וה"זכר ליציאת מצרים".

מקור 4 סידור, נוסח הקידוש לליל שבת

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָּנוּ, וְשַׁבַּת קִדְּשָׁנוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחִילָנוּ, וְזָכְרוּ לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, תַּחֲלֵה לְמִקְרָאֵי קִדְּשׁ, זָכַר לִיציאת מצרים. כִּי בָנוּ בְּחַרְתָּ, וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים. וְשַׁבַּת קִדְּשָׁתָּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הַנְּחִילָתָנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה' מִקְדֵּשׁ הַשַּׁבָּת.

לתלמיד
עמ' 4

ב. תודעות שונות

בשיחה שלפנינו פותח הרבי צוהר להבנת השינויים בדיבר הרביעי המדבר על שמירת קדושת יום השבת, והוא, שכל אחת מהגרסאות מרמזת על הנהגה שונה של הקב"ה.

<< הרבי

הנהגה טבעית והנהגה נסית

כיון שהתורה היא היסוד של כל חיי בני ישראל בכל פרטיהם, הרי מובן שהיא כוללת את כל הדרוש לסדר החיים, שנחלק בכללות לשני אופנים: ישנו סוג חיים שמתבטא בדברים רגילים, יום-יומיים, שנחשבים למאורעות טבעיים, שבהם לא ניכרת השפעה של כוחות מיוחדים; וישנו סוג של מאורעות בחיים שבהם מתבטאת הנהגה בלתי רגילה, על-טבעית, שמושפעת מכוחות מיוחדים - התגלות של השגחה פרטית.

זחלמיד
עמ' 5

לכל אדם במהלך החיים יש שני סוגי ימים. יש יום 'רגיל' - בו הכול הולך בצורה טבעית ורגילה, ואין שום דרמה מיוחדת או ניסים גדולים. התנהלות רגועה וטבעית. אך יש ימים בהם הכול הולך בצורה לא-רגילה ועל-טבעית, כאילו יד בוחשת באירועים. קורים דברים לא-רגילים.

שני דרכי החיים הנ"ל נקראים בספרים¹ הנהגה טבעית והנהגה נסית: הנהגה שהקב"ה מנהיג את העולם בדרך הטבע שחוזרת ונשנית יום אחרי יום ושנה אחרי שנה; והנהגה שלמעלה מהטבע, שהם הנסים שמראה הקב"ה לאלו שראויים לכך. ואף שאין זה מאורע יום-יומי, הנה על ידי התבוננות עמוקה בחיי היום-יום, יכול כל אחד להכיר ולהרגיש בחייו גם את ההנהגה הנסית, מתוך תקוה שהקב"ה ימשיך להנהיג אותו הן בהנהגה טבעית והן בהנהגה נסית, באופן טוב, ובשמחה וטוב לבב.

ישנן שתי דרכים כלליות שבהן הקב"ה מנהיג את העולם: טבע ונס. טבע - זו ההתנהלות של העולם בצורה צפויה, סבירה ומאוזנת, לפי חוקי הקיום המוכרים לנו. נס - התערבות גלויה של הבורא בנעשה בעולם, בדמות חריגות בולטות מהסדר הטבעי. ההבדל בין נס לבין טבע: לפי דרכי הטבע האור האלוקי המחיה את העולם הינו נסתר, ומונע מאיתנו להבחין שהעולם קיים מהכוח האלוקי. לעומת זאת, כשמתחולל נס, ניכרת בגלוי יד ה', והאור האלוקי חשוף לעין כל.

כדי להשלים את כוונת הבריאה ולגלות את גדולתו יתברך של ה', יש צורך בשתי הנהגות הללו - נס וטבע. המטרה בהנהגה טבעית היא לגלות כיצד הקב"ה מתלבש בעולם, להראות שגם מציאות העולם מאוחדת עם הקב"ה, וגם חוקי הטבע הם אלוקות. המטרה בהנהגה הנסית היא לגלות את הכוח הלא-מוגבל של הקב"ה, כיצד הקב"ה נעלה לגמרי מהעולם - באמצעות שידוד מערכות הטבע - נס.

(1) ראה עקידה פ' בא עה"פ החודש ג' (שער לח). הובא ונת' באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. ועוד.

מצוות שמזכירות טבע ומצוות שמזכירות נס

לתלמיד
עמ' 5

חלוקה זו קיימת גם בתורה והמצוות, שיש בהן שני סוגים: יש מצוות שתוכנן להזכיר ליהודי שידע שהנהגה טבעית וכל הענינים הטבעיים באים ומונהגים מהקב"ה, ויש מצוות שסגולתן מתבטאת בחיזוק ההכרה העמוקה שבעת הצורך מראה הקב"ה נס, ומתנהג עם בני ישראל בכלל בדרך שלמעלה מהטבע.

אך יש מצוות שכל אחת מהן כוללת ומורה על שני אופני הנהגת הקב"ה בעולם - הן ההכרה שהנהגה הטבעית היא בידיו של הקב"ה, והן תוקף הזיכרון על הנהגה נסית, שהקב"ה מראה את חסדיו לבני ישראל באופן שלמעלה מהטבע.

תפקידו של האדם הוא להרגיל את עצמו לראות את הדברים נכוחה ולהגיע למסקנה הנכונה. עליו להתבונן בנפלאות הטבע ובחוקיו המורכבים ולהבין שהקב"ה ברא את הטבע ומנהיג אותו בצורה מדויקת ומחושבת.

כמו כן, אדם שחווה נס וראה כיצד הקב"ה מנטרל את חוקי הטבע, עליו להביא את עצמו להבנה שזוהי יד ה', ושפעם לפעם הקב"ה מראה את שליטתו בחוקי הטבע ומחולל נס לבני ישראל.

חלק מהמצוות ניתנו לנו על מנת להזכיר לנו את זה ולאמן אותנו להסתכל נכוחה על הדברים.

אחת מהמצוות הללו היא מצוות שבת שכוללת הוראה ומוסר-השכל בשני האופנים הנ"ל כדלהלן.

נחים בשבת - כי ה' ברא את הטבע

לתלמיד
עמ' 6

מצוות שבת היא חלק מעשרת הדברות, שנאמרו בתורה פעמיים. בפעם הראשונה - בפרשת יתרו - מבארת התורה את הטעם של מצוות שבת: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי"², ולכן, כאשר יהודי מקיים את מצוות השבת כפי שציווה הקב"ה, שלאחרי ש"ששת ימים תעבוד" יהיה "יום השביעי שבת לה' אלקיך"³, על ידי שמירת קדושת השבת כפי רצון ה' - אזי מתעוררת ומתחזקת אצלו האמונה וההכרה השכלית שהעולם אינו מציאות בפני עצמו חס ושלום, אלא הקב"ה בראו ומנהיגו באופן של ששת ימים של בריאה ויום שביעי של שבת.

נמצא, שתוכן ענין השבת הוא - הבעלות של ההשגחה העליונה בשייכות להנהגה טבעית.

כשיהודי שומר שבת משום שה' ברא את העולם בשישה ימים ונח בשבת, הוא מחזק בעצמו את האמונה שהטבע נברא ומנוהל בידי ה'. באה שבת ואומרת: עצור, התבונן, ראה מי יצר את המכונה המופלאה הזו, את המנגנון המתוחכם הזה. המחשבות על כך גורמות ללב להתרונן בהודיה לבורא על כל מה שהעניק לנו.

נחים בשבת - כי ה' מעל הטבע

ואילו בפרשת ואתחנן⁴ - שבה חוזרים ונשנים עשרת הדברות - נאמר "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת", היינו, שיום השבת מזכיר לבני ישראל שהקב"ה הוציא אותם ממצרים על ידי מעשי נסים, בדרך שלמעלה מהטבע, כדי שיהיו (בני חורין מפרעה מלך מצרים בזמנו, וגם מכל הגבלות העולם בכל זמן, ויהיו) עבדים להקב"ה לעולם.

לתלמיד
עמ' 6

החירות הנסית ממצרים והעבדות להקב"ה, מתבטאות בכך שיהודי שומר את השבת, על ידי שמונע את עצמו מעשיית דבר האסור, ומקדש את עצמו על ידי המצוות שצריך לקיימן ביום זה. בכך מראה יהודי את ידיעתו וזיכרונו התמידי והמוכרח לחייו, שגם עתה מנהיג הקב"ה את בני ישראל בהנהגה נסית, למעלה מהטבע, כמו ביציאת מצרים.

כאשר יהודי שומר שבת משום שהוא זוכר שה' הוציאנו מארץ מצרים, הוא בוודאי זוכר את סיפור עשרת המכות וקריעת ים סוף - את הניסים הגדולים שהתרחשו אז במצרים והובילו לכך שבני ישראל יצאו ממצרים. בכך הוא מחזק בעצמו את האמונה, שבעת הצורך, הוא תמיד יכול להתפלל לקב"ה ולבקש נס מעל הטבע.

תודעה שה' בתוך הטבע

כלומר: מצד אחד, צריך יום השבת להחדיר אצל יהודי את התודעה וההכרה שגם הנהגת העולם בדרך הטבע היא לאמיתו של דבר השגחה פרטית של הקב"ה, שבורא ומהווה תמיד את העולם בכל פרטיו.

לתלמיד
עמ' 6

תודעה שה' מעל הטבע

מצד שני, צריך יום השבת להחדיר אצל יהודי את הזיכרון התמידי וההכרחי, שלא רק ביציאת מצרים הראה הקב"ה נסים, ואילו עכשיו הננו עבדים חס ושלום לסביבה, כמו אומות העולם, שנתונים תחת מרות חוקי העולם, גם אם אינם בהתאם לציווי התורה ומנוגדים אליה, אלא צריך לזכור שכשם שביציאת מצרים אמר הקב"ה "עבדי הם"⁵, "ולא עבדים לעבדים"⁶, היינו, שבני ישראל הם עבדים אך ורק להקב"ה, ולחלוטין אינם תחת מרותם של אלו שבעצמם אינם אלא עבדים, כך צריך יום השבת לשמש בתור זיכרון והוראה יום-יומיים, שכאשר יהודי פוגש מצב של ניגוד בין דרישת העולם לציווי התורה בשולחן ערוך - אזי "עבדי אתם!" רק בעלותו של הקב"ה שולטת על יהודי; והנהגתו של הקב"ה עם בני ישראל היא תמיד למעלה מהטבע, הנהגה נסית מופלאה.

לתלמיד
עמ' 6

לתלמיד
עמ' 7

ואז ברור הדבר שתהיה לו שבת מנוחה. והרי שבת הוא יום ש"מינייה מתברכין כולהו יומין", כך, שעל ידי קיום מצוות שבת כדבעי, מתברכים מהשבת כל ימי השבוע בקדושה וברכה.

שתי הסיבות לשמירת השבת מסמלות את הניגודיות המסוימת בה כל יהודי צריך לחיות. הוא צריך לדעת שהקב"ה ברא את הטבע והוא זה שמהווה אותו בכל יום ויום, ונותן לו את הכוח להמשיך ולגדול. ויחד עם זאת, לדעת שהוא לא מוגבל בתוך כוחות הטבע, ואם יש מצב שבו טבע העולם מונע ממנו מלהתנהג כפי הוראת התורה, הוא צריך לזכור שהתורה שולטת על הטבע, ולכן הוא יכול להתעלות מעל הטבע.

ג. להאיר את הבית

<< הרבי

הדלקת נרות שבת

כמדובר בהזדמנות קודמת⁸ - ההכנה והכניסה לשבת מתחילות לפני התחלת המעט-לעת של יום השבת:

לתלמיד
עמ' 8

דקות אחדות לפני כן - צריך להדליק נרות שבת, ולהכניס אורה בעולם שהוא עדיין חולין. ועל אורה זו מברכים "אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת קודש". נרות שבת צריכים להאיר בביתו של יהודי, באופן שמיום השבת נעשים מוארים לאחרי זה גם ימות החול; ומביתו של היהודי צריכה האורה להתפשט בכל הסביבה.

ובהכרח שמצוות נרות שבת היא בזמן הכנסת השבת, כדי להאיר גם את החולין. ובזה מתבטא גם תוכן ענין השבת: בכוחו של יהודי לפעול - על ידי מצוות הקב"ה - שגם בית שמצד עצמו יכול להיות חסר בו חס ושלום האורה הדרושה, יהפוך לבית מואר וקדוש, שמח ומאושר בגשמיות וברוחניות.

ועל פי פסק דין השולחן ערוך⁹, על יסוד הוראת המשנה והגמרא¹⁰ - נתן הקב"ה מצוה זו בעיקר לנשים, כך, שזהו התפקיד והזכות שניתן לאישה בישראל, שתוכל לפעול את ההכנה והכניסה של אור וקדושת השבת, באופן שיומשך ויאיר בכל ימות החול.

האישה היא עקרת הבית ויש לה תפקיד חשוב: להדליק נרות שבת ולהכניס רוח של קדושה בבית - לא רק בשבת אלא בכל השבוע.

נרות שבת מאירים את כל השבוע

מקור 5 מדרש, בראשית רבה, פרק ס', סעיף ט"ז

כָּל יָמִים שֶׁהֵיטָה שָׁרָה קִיָּמָה הָיָה נֵר דּוֹלֵק מִלֵּילֵי שַׁבָּת וְעַד לַיְלֵי שַׁבָּת, וְכִינּוּ שִׁמְתָהּ פֶּסֶק אוֹתוֹ הַנֵּר, וְכִינּוּ שֶׁבָּאת רַבָּקָה חֹזֵר.

לתלמיד
עמ' 8

9 טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סרס"ג ס"ג (ס"ה).
10 שבת לא, ב ואילך.

8 ראה שיחת יום א' פ' בהר"ב, כ"א אייר (לכינוס דנשי ובנות חב"ד)
תשכ"א ס"ד (תו"מ ח"ל ע' 301).

וזהו גם הלימוד והמוסר-השכל מסיפור חז"ל במדרש¹¹ אודות הראשונה מאמותינו (שרה, רבקה, רחל ולאה): כאשר שרה אמנו הדליקה ביום שישי נר שבת, הנה למרות שכמות השמן היתה מספיקה לדלוק רק במשך השעות הדרושות בשבת, דלקו הנרות והאירו עד לערב שבת הבא. דבר זה היה בכוחה בגלל גודל צדקותה ומעשיה הטובים.

היהודיה הראשונה בהיסטוריה שעליה מסופר שהדליקה נרות – היתה שרה אימנו, ואצלה דלקו הנרות בגשמיות בדרך נס במשך כל השבוע.

וההוראה מזה: כל אישה בישראל נקראת בת שרה, רבקה, רחל ולאה, והיינו, שכל אישה בישראל יש לה בירושה כוח על-טבעי זה, שכאשר היא מדליקה נרות שבת בברכה – שהקב"ה קידשה בציווי זה ונתן לה את הכוח הדרוש לזה – יומשכו אור וחום השבת לא רק במשך יום השבת, אלא ילוו ויחדרו גם את כל ימי השבוע עד ליום שישי הבא, שאז תחזור ותדליק נרות שבת מתוך קדושה מחודשת, תוספת אור וחום.

לכל אישה יהודייה – בת שרה, יש את הכוח להדליק נרות ולהכניס קדושה לבית, ושהאור הרוחני משיך להאיר במשך כל השבוע עד השבת הבאה.

וכאמור לעיל, שעל ידי זה נעשים ביתו ואורח חייו של היהודי מוארים בשני האופנים: הן במאורעות היום-יום והטבעיים, והן במאורעות שאינם רגילים – בכל אחד משני האופנים, מונהג היהודי ומוגן על ידי הקב"ה, "שומר ישראל"¹².

ועל ידי זה שכל אחד מישראל הופך את ביתו למשכן ומקדש להקב"ה, בית שבו שורה הקב"ה – "ושכנתי בתוכם"¹³, "בתוך כל אחד ואחד"¹⁴ – בית שבו גם ימות החול מתעלים בעילוי ובקדושה של שבת ויום טוב, אזי יגן עלינו הקב"ה בכל הזמנים, ויוליכנו עד ליום המואר של הגאולה האמיתית והשלימה, במהרה ממש, על ידי משיח צדקנו.

משיחת יום א' פרשת במדבר, כ"ה אייר, ה'תשכ"ו
לכינוס נשי ובנות חב"ד תחינה – בלתי מוגה
תורת מנחם ה'תשכ"ו, כרך מ"ו עמוד 407

(13) תרומה כה, ח.
(14) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(11) ב"ר פ"ס, טז. הובא בפרש"י עה"ת חיי שרה כד, סז.
(12) תהלים קכא, ד.